

Vastaus kirjalliseen kysymykseen maa-aineksen jäteluonteen tulkin- nasta

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Arvoisa puhemies, olette toimitannut asianomaisen ministerin vastattavaksi kansanedustaja Jari Myllykosken /vas näin kuuluvan kirjallisen kysymyksen KK 606/2022 vp:

Huolehditako kiertotalousajattelun toteutumisesta MASA-asetuksen laatimisen ja maa-ainesmuistion uudistamisen yhteydessä niin, että maa-aineksen hyödyntäminen aidosti mahdollistetaan tasapuolisesti ympäri Suomea suunnitelmallisuusvaatimusta supistamalla?

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa:

Rakentamistoiminnassa syntyvien maa-ainesten hyödyntämistä ohjaava sääntely on osin puutteellista ja epäselvää. Tämä heijastuu vaihteluna viranomaistulkinnoissa, ja johtaa usein laadultaan pilaantumattomankin maa-aineksen tarpeettomaan luokitteluun jätteeksi ja sen loppusijoittamiseen kaatopaikoille. Toisaalta epäselvä sääntely voi johtaa myös siihen, että ominaisuuksiltaan haitallisia maa-aineita sijoitetaan väärin paikkoihin ilman valvontaa. Epävarma oikeustila vaikeuttaa yritysten ja kuntien maarakennustoiminnan suunnittelua. Samalla lisääntyvät maarakennustoiminnan kustannukset ja negatiiviset ympäristövaikutukset. Maa-aineksen jäteluonteen arviointiin liittyvät ongelmat on tunnistettu ympäristöministeriössä ja tavoitteena onkin, että maa-ainesten hyödyntämistä pystyttäisiin tosiasiallisesti edistämään sääntelyn keinoin.

Jätelain lähtökohtana on, että rakentamistoimien tai muun vastaavan toiminnan aikana pois kaivettu maa-aines ja muu luonnosta peräisin oleva aines, joka ei ole pilaantunut ja joka käytetään varmasti ja jokseenkin välittömästi sellaisenaan taikka seulomalla tai muulla vastaavalla tavalla esikäsiteltynä rakentamistarkoituksiin kaivupaikalla tai muualla, täyttää harvoin jätteen yleiset tunnusmerkit (HE 199/2010 vp, s. 63 ja 146). Pilaantumattoman maa-aineksen varma ja suunnitelmallinen käyttö ei siten yleensä ole jätteen käsittelyä, mutta edellä kuvatut kriteerit huomioon ottava jäteluonteen monivaiheinen arviointi ja siitä saatavien tulosten tulkinta voi olla monissa tilanteissa vaikeaa.

Maa-aineksen jatkokäytön suunnitelmallisuutta ja muita sen jäteluonteen arviointiperusteita on tarkasteltu yksityiskohtaisemmin ympäristöministeriön vuonna 2015 julkaisemassa ns. maa-ainesmuistiossa. Muistion mukaan jatkokäytön suunnitelmallisuusvaatimuksella tarkoitetaan mm. sitä, että maa-aineksen haltija voi suunnitelman perusteella osoittaa, että maa-aineksen käytölle

on olemassa todellinen tarve, ja että maa-aines korvaa aidosti kyseiseen tarkoitukseen käytettävää muuta ainesta. Tässä tarkastelussa voi olla merkitystä esimerkiksi sillä, saako vastaanottaja korvauksen maa-aineksen vastaanotosta. Korvauksen saamista voidaan yleensä pitää osoituksena siitä, että maa-aineksen tarve on toissijaista maa-aineksen vastaanotosta saatavaan taloudelliseen hyötyyn nähden. Suunnitelmalliseen käyttöön liittyy myös arvio tarvittavien maa-ainesten määräästä sekä siitä, kuinka pitkän ajan kuluessa maa-aineksia suunnitellussa rakentamiskohteessa käytetään. Maa-ainesmuistiossa todetaan, että maa-ainesten käytön suunnitelmallisuus voidaan osoittaa esimerkiksi kaavaan tai muuhun lakisääteiseen suunnitelmaan perustuen.

Ympäristöministeriö valmistelee parhaillaan lainsäädäntöä, jonka tavoitteena on edistää rakentamisessa ja muussa vastaavassa toiminnassa syntyvien maa-ainesten hyödyntämistä. Ympäristönsuojelulakiin lisätään maa-ainesten hyödyntämistä koskevat säännökset ja annetaan niitä tarkentava valtioneuvoston asetus. Hallituksen esitys on tavoitteena antaa eduskunnalle syysistuntokaudella 2024.

Keskeisimpiä asioita uudessa sääntelyssä olisivat pilaantumattoman maa-aineksen määrittely sekä ominaisuuksiltaan mahdollisesti haitallisten maa-ainesten tutkimisvelvollisuus ja näiden kairavamista, käsittelyä ja välivarastointia koskeva ilmoitusmenettely. Uusi sääntely yhdenmukaistaa viranomaistoimintaa, edistää mahdollisesti haitallisten maa-ainesten turvallista hyödyntämistä sekä osaltaan tukee myös maa-aineksen jäteluonteen tarkoituksenmukaista arviointia. Lisäksi tarkoituksena on tarkastella ja tarvittaessa päivittää maa-aineksen jäteluonteen arviointiperusteita erityisesti pilaantumattoman maa-aineksen varman ja suunnitelmallisen käytön osalta sekä edistää näiden maa-ainesten käyttöä entisestään esimerkiksi helpottamalla niiden välivarastointia tulevan rakentamislain mukaisella rakentamisluvalla (HE 139/2022 vp, s. 169).

Sääntelyuudistus on linjassa EU:n kiertotaloutta ja vihreää kehitystä koskevan ohjelman sekä komission valmistelussa olevan maaperän suojelusäädöksen tavoitteiden kanssa. Myös tuore EU-tuomioistuimen ennakkoratkaisu (C-238/21) korostaa, ettei kansallisella sääntelyllä saisi luoda tarpeettomia esteitä maa-aineksen hyödyntämiselle.

Helsingissä 16.12.2022

Ympäristö- ja ilmastoministeri Maria Ohisalo

VN/32118/2022-YM-2

Seuraavat henkilöt ovat allekirjoittaneet tämän asiakirjan sähköisesti /

Följande personer har undertecknat denna handling elektroniskt /

This document has been signed electronically by the following persons: